

The Gleaner

Vol 10 (1973)

Η «Ορθόδοξος Ομολογία» του Δανιήλ Πελοποννησίου (1801)

Παναγιώτης Φ. Χριστόπουλος

doi: [10.12681/er.9609](https://doi.org/10.12681/er.9609)

Copyright © 2016, Παναγιώτης Φ. Χριστόπουλος

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

To cite this article:

Χριστόπουλος Π. Φ. (2016). Η «Ορθόδοξος Ομολογία» του Δανιήλ Πελοποννησίου (1801). *The Gleaner*, 10, 209–211. <https://doi.org/10.12681/er.9609>

ἀκούσει, όταν ἀκόμα ζοῦσε στὴν Πόλη. Μὲ τὴν πάροδο ὅμως τοῦ χρόνου φαίνεται ὅτι τὸ εἶχε κάπως λησμονήσει : οὔτε κατὰ λέξιν μποροῦσε νὰ τὸ ἀποδώσει, οὔτε καὶ ὀλόκληρο. Τὴν μετάφραση, λοιπόν, αὐτῶν τῶν δύο στροφῶν ἐντάσσει καὶ ὁ Villeneuve στὸ βιβλίον του, ἐπιφέροντας μόνον ἐλάχιστες ἀλλαγές (σὲ τρία σημεῖα) στὴ διατύπωση, ἴσως γιὰ νὰ βελτιώσῃ τὸ γαλλικὸ κείμενον.

Παραμένει ὡστόσο ἓνα πρόβλημα : ἀφοῦ τὰ δύο προαναφερόμενα βιβλία ἐκδόθησαν τὴν ἴδια χρονιά, πῶς ἦταν δυνατὸν τὸ ἓνα ν' ἀποτελέσῃ πηγὴ τοῦ ἄλλου ;

Κρίνοντας ἀπὸ τὸν πρόλογο τοῦ J. Humbert, χρονολογημένο στίς 20 Δεκεμβρίου 1826, θὰ πρέπει νὰ δεχθοῦμε ὅτι τὸ βιβλίον τοῦ Νερουλοῦ κυκλοφόρησε στὴν ἀρχὴ τοῦ 1827, καὶ ἀκόμα, ὅτι ὁ Villeneuve ἐντάσσοντας τὰ ποιητικὰ κείμενα στὸ τέλος τοῦ *Journal* τοῦ ὕστερ' ἀπὸ τὰ «δικαιολογητικὰ ἔγγραφα» θὰ εἶχε ὄλον τὸν καιρὸ νὰ γνωρίσῃ καὶ νὰ χρησιμοποιήσῃ τὴν πρώτη ἐκδοσὴ τοῦ *Cours de littérature grecque moderne*.

Λουκία Δρούλια

Η «ΟΡΘΟΔΟΞΟΣ ΟΜΟΛΟΓΙΑ» ΤΟΥ ΔΑΝΙΗΛ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΙΟΥ (1801)

Ἡ Ἑλληνικὴ Βιβλιογραφία Γκίνη-Μέξια, περιλαμβάνει τὸ ὑπ' ἀριθ. *62 λῆμμα, μὲ τὴν ὑποσημείωση: *Eis don, αντίτυπον κολοβόν ἐν Μ[ονῆ] Π[αντοκράτορος] Ἀ[θῶς] καὶ τίποτε ἄλλο. Ἐπομένως ἡ ἀναγραφὴ εἶναι λειψὴ καὶ δὲν εἶναι γνωστὸ βιβλιογραφικῶς ἄλλο ἀντίτυπο, ὅσο τοῦλάχιστον ξέρω.*

Τὸ καλοκαίρι, πού βρέθηκα γιὰ λίγο στὴ Ζάκυνθο, ἀδελφικὸς φίλος μου προσέφερε ἓνα παλιὸ βιβλίον. Ἔκανα, λοιπόν, τὴν ἴδια, σχεδὸν μηχανικῆ, πιά κίνηση, ἐρευνώντας στὴ βιβλιογραφία, γιὰ νὰ δῶ ἂν εἶναι καταγεγραμμένο. Μπορῶ, ἔτσι, νὰ δώσω ἐδῶ πλήρη ἀναγραφὴ. Ἐπαναλαμβάνω τὸν σωστὸ καὶ ἐν Γ.Μ. τίτλο, ἐκτὸς ἀπ' τὴν θεληματικὴν παράλειψιν τῶν βιβλιογραφικῶν σχολίων.

*62. *Ἐύχρηστοτέρα Ὁρθόδοξος Ὁμολογία κατ' ἐπιτομὴν καὶ κατ' ἐρωταπόκρισιν, Ἀνθολογηθεῖσα ἐκ τῆς κατὰ πλάτος Ὁρθόδοξου ὁμολογίας, μεθ' ἣν κεῖνται Ἀπορεῖαι τε καὶ λύσεις γραφικαὶ πάνυ χρήσιμοι καὶ τινες πρὸς τὸ τέλος τεχνολογίαι, συναρροισθεῖσαι πόνῳ καὶ ζήλῳ τοῦ ὁσιωτάτου Κυρίου Δανιὴλ Πελοποννησίου (sic) Χάριν τῶν πρωτοπέτρων μαθητῶν. Θεωρηθεῖσα δὲ παρὰ τοῦ ἐλλογιμοτάτου κυρίου Ἱεροθέου τοῦ ἐκ Σμύρνης. Νῦν δὲ τύποις ἐκδοθεῖσα ἰδίως ἀναλώμασι τοῦ ἀπανθιστοῦ. ραα'. Ἐνετίησι 1801. Παρὰ Πάνῳ Θεοδοσίου τῷ ἐξ Ἱωαννίνων. Con licenze de' Superiori.*

Εἰς 12ον (19 ἐκ.), σελ. 3 - 158. Βιβλιοθήκη Π.Φ.Χ.

Τὰ μέρη τοῦ βιβλίου εἶναι τὰ ἐξῆς :

Πρόλογος πρὸς τοὺς φιλευσεβεῖς ἀναγνώστας, ἐν ᾧ δηλοῦται τὸ κινήσαν αἴτιον εἰς συλλογὴν τῆς Ὁρθόδοξου ταύτης ὁμολογίας, ἅμα δὲ καὶ ἡ περιληψὶς τῶν ἐμπεριεχομένων [ὑπογρ:] 'αψ'ς' Αὐγούστου μ' ἐν Σμύρνη. Ὁ ἐν ὑποδιακόνους ἐλάχιστος. Δανιήλ, σελ. 3 - 6.

Ἱερόθεος ἱεροδιάκονος τῷ ὁσιωλογιωτάτῳ (sic) ἐν ὑποδιακόνους Κυρίῳ Δανιὴλ τῷ Πελοποννησίῳ χαίρειν [Πρόκειται γιὰ ἐπιστολὴν τοῦ Ἱεροθέου, μὲ τὴν

ὅποια ἐπαινεῖ τὸ σύγγραμμα τοῦ Δανιήλ. Ὑπογρ.:] 'αψς'. Αὐγούστου κε' οὐ λάτρεις ἀλιτρῶς. σὺς δ' ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφός. Ἱερόθεος ἱεροδιάκονος ὁ ἐκ Σμύρνης, σελ. 7 - 9.

Στίχοι δωδεκάσύλλαβοι . . . εἰς τὸν Χριστόν . . . εἰς τὴν Θεοτόκον [ὑπὸ τοῦ Δανιήλ. Ἀκροστιχίς:].

ΔΑΝΙΗΛΔΗΜΙΤΖΑΝ - ΠΑΝΑΓΙΩΤΟ, σελ. 10 - 11.

Ὀκτάστιχον, ἐπίγραμμα ἠρωελεγεῖον Ἱεροθέου ἱεροδιακόνου, πρὸς τὸν ἀνθολογήσαντα τὴν παροῦσαν ἐπίτομον Ὀρθόδοξον ὁμολογίαν, σελ. 12.

Τοῦ αὐτοῦ στίχοι, Ὀνομαστική, Γενική, Δοτική, Αἰτιατική, Κλητική, στίχοι ἕτεροι τοῦ αὐτοῦ . . . πρὸς τὸν ἀναγινώσκοντα, σελ. 12 - 15.

[Εἰκόνα τῆς Ἁγίας Τριάδος, κατὰ τὸ Δυτικὸν τύπον, μετὰ τὴν ἐπιγρ: Ἡ Ἁγία Τριάς, εἰς Θε(ε)ς τῶν Ὁλων], σελ. 16.

Εὐχρηστοτέρα Ὀρθόδοξος Ὁμολογία . . . [Προσπάθεια λακωνικῆς διατυπώσεως τῆς Ὀρθόδοξου Δογματικῆς, μετὰ βάσιν τὸ Σῦμβολο τῆς Πίστεως, τὸ Πιστεύω], σελ. 17 - 86.

Ἀπορίαί τινὲς καὶ λύσεις ὠφέαιμοι [γρ. ὠφέλιμοι] τῆς παλαιᾶς Γραφῆς, σελ. 87 - 88.

Ἀπορίαί τῆς νέας Γραφᾶς [γρ. Γραφῆς], σελ. 89 - 108.

Ἀπορίαί θεολογικαὶ καὶ ἠθικαὶ, σελ. 109 - 129.

Περὶ τοῦ γράμματος, σελ. 130 - 138.

Περὶ προσφθιάς, σελ. 138 - 143.

Ὁ παρατατικὸς ἀρχεται . . ., σελ. 144.

Ἀναδιπλασιάζονται οἱ παρακείμενοι, σελ. 145.

Ἀναδιπλασιάζονται οἱ παρακείμενοι, σελ. 145.

Περὶ διπλασιασμοῦ τινῶν συμφώνων, σελ. 146 - 148.

Περὶ τῶν τόνων, σελ. 149 - 151.

Περὶ συμφωνιῶν, σελ. 151 - 153.

Πίναξ τῶν ἐν τῇ παρούσῃ βίβλῳ ἐνεχομένων, σελ. 154 - 157.

Venezia li 26. Febbraio 1801 [ἄδεια ἐκτυπώσεως τῶν βενετικῶν ἀρχῶν], σελ. 158.

Σύμφωνα μετὰ τὰ στοιχεῖα τοῦ βιβλίου, ἀπὸ τὸ ὁποῖο καὶ μόνο εἶναι γνωστὸς ὁ Δανιήλ (πρβλ. Τάσον Ἀθ. Γριτσόπουλον, ἐν ΘΗΕ, 4, στ. 957), ὁ λόγιος αὐτὸς κληρικὸς ἦταν Πελοποννήσιος, ἀλλὰ ζοῦσε στὴ Σμύρνη, πιθανώτατα ἀσκώντας τὸ ἐπάγγελμα τοῦ δασκάλου. Ἐκεῖ ἔγραψε τὸ βιβλίον του καὶ στὶς 3 Αὐγούστου 1796 τὸ παρέδωσε στὸν Σμυρναῖο ἱεροδιάκονο Ἱερόθεο, μετὰ τὴν παράκληση νὰ τὸ μελετήσῃ καὶ νὰ κἀνῃ ὅποιες διορθώσεις ἔκρινε ἀναγκαῖες. Ὁ Ἱερόθεος τὸ ἐπέστρεψε στὶς 25 Αὐγούστου 1796, συνοδευοντάς το μετὰ μιᾶς ἐπαινετικῆς ἐπιστολῆς καὶ μερικῶν στίχων δικῶν του. Τὸ βιβλίον πῆρε τὸ δρόμον πρὸς τὸ τυπογραφεῖον Θεοδοσίου τῆς Βενετίας, ὅπου τυπώθηκε πέντε χρόνια περὶποῦ ἀργότερα καὶ πάντως μετὰ τὴν 26η Φεβρουαρίου 1801, χρονολογία πού δόθηκε ἡ ἄδεια ἐκτυπώσεως ἀπ' τὶς βενετικὰς ἀρχάς, καὶ ἐντὸς τοῦ 1801.

Πέρα ἀπὸ τὸ γεγονός ὅτι ὁ Δανιήλ εἶναι Πελοποννήσιος, μαθαίνουμε ὅτι εἶναι Δημητσανίτης, γιὰ αὐτὸ σημαίνει βέβαια τὸ ΔΗΜΙΤΖΑΝ τῆς ἀκροστιχίδος τῶν στίχων του. Μποροῦμε νὰ ὑποθέσωμε ὅτι καὶ τὸ οἰκογενειακὸν τοῦ ἐπώνυμον, ἢ τὸ πατρῶνυμον, πού ἐπέχει θέσιν ἐπωνύμου, εἶναι Παναγιώτου, ἢ Παναγιωτό-

πουλος. Ἐτσι μπορεῖ νὰ ἐρμηνευθῆ, ἴσως, τὸ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟ τοῦ δευτέρου μέρους τῆς ἀκροστιχίδος. Πῶς ἐξηγεῖται, τώρα, ἡ καλοβῆ ἐμφάνιση τῆς ἀκροστιχίδος; Εἶναι, ἴσως, δυνατὸ νὰ ὑποτεθῆ ὅτι στὸ τυπογραφεῖο, μακριὰ ἀπ' τὴν προσοχὴ καὶ τὴ φροντίδα τοῦ συγγραφέα του, ἐξέπεσαν οἱ τελευταῖοι στίχοι καὶ τῶν δύο χωριστῶν στιχουργημάτων. Μποροῦμε, μάλιστα, νὰ φαντασθοῦμε ὅτι θὰ ἦταν γραμμένα ἢ τὸ καθένα σὲ μιὰ ὄψη τοῦ ἴδιου φύλλου χαρτιοῦ, ἢ σὲ διάφορα φύλλα, καὶ σχίστηκε τὸ κάτω μέρος, ἀφήνοντας κολοβά τὰ στιχουργήματα καὶ τὴν ἀκροστιχίδα ἐπομένως, ἢ ὅποια θὰ ἔπρεπε νὰ εἶναι πλήρης: Δανιὴλ Δημιτζίαν[ίτης] Παναγιωτό[πουλος, ἢ υ].

Ὡς πρὸς τὸ περιεχόμενο μπορεῖ νὰ παρατηρηθῆ ὅτι ἔχει γραφῆ μὲ πολλὴ προσοχὴ καὶ τὸ διακρίνει ἀξιοθαύμαστη σαφήνεια καὶ στὸ δογματικὸ καὶ στὸ γραμματικὸ του τμήμα. Ἡ γλῶσσα εἶναι ἡ συνηθισμένη λογιωτατίστικη καθαρεύουσα τῆς ἐποχῆς, στὴν ὁποία, ὅμως, ὑπείσέρχονται ἀρκετὰ διαλεκτικὰ στοιχεῖα.

Παναγιώτης Φ. Χριστόπουλος

Σ Χ Ο Λ Ι Α

Η Δ' ΓΕΝΙΚΗ ΣΥΝΕΛΕΥΣΗ ΤΟΥ ΟΜΕΑ

Σύμφωνα μὲ τὸ ἄρθρο 6 τοῦ νέου Καταστατικοῦ τοῦ Ὁμίλου, ποὺ ὀρίζει τὴν μερικὴ ἀνανέωση τῶν μελῶν τοῦ Δ.Σ. κάθε δύο χρόνια, πραγματοποιήθηκε στὶς 31 Μαΐου 1973 ὑπὸ τὴν προεδρία τοῦ κ. Γ. Ἀλισανδράτου ἢ Δ' τακτικὴ Γενικὴ Συνέλευση τῶν μελῶν τοῦ ΟΜΕΑ μὲ θέματα ἡμερησίας διατάξεως: ἔκθεση πεπραγμένων 1971 - 72, ἔκθεση Ἐξελεγκτικῆς Ἐπιτροπῆς, ἐκλογή Ἐξελεγκτικῆς Ἐπιτροπῆς, ἐκλογή νέων μελῶν τοῦ Δ.Σ.

Στὴν ἀρχὴ τῆς συνεδριάσεως ὁ Γ. Γραμματεὺς κ. Ἐμμ. Φραγκίσκος ἀναφέρθηκε στὶς δραστηριότητες τοῦ Ὁμίλου κατὰ τὴν διετία 1971 - 72: στὴν ἔκδοση τοῦ 8ου (1970) καὶ 9ου (1971) τόμου τοῦ Ἑραριστῆ, στὴν πορεία τοῦ 10ου (1972 - 73) τόμου, στὴν φωτοανατύπωση ἐξαντλημένων τευχῶν τοῦ 1ου τόμου, καθὼς καὶ στὶς προσπάθειες τοῦ Δ.Σ. νὰ ἐξεύρη πόρους, ἱκανοὺς νὰ δημιουργήσουν τὶς

βάσεις γιὰ τὴν συνέχιση τῆς ἐκδόσεως τῆς κοραϊκῆς ἀλληλογραφίας. Στὸ σημεῖο αὐτὸ ὁ ὀμιλητῆς ἐξῆρε τὸ θερμὸ ἐνδιαφέρον μὲ τὸ ὅποιο περιέβαλε τὸ θέμα τὸ μέλος τοῦ Ὁμίλου κ. Κ. Φαφαλιός, συγχρόνως ὁμως ἐπεσήμανε καὶ τὸ ἐνδεχόμενο ὀριστικῆς παραίτησεως ἀπὸ τὴν ἔκδοση, ἂν δὲν εὐδοκοῦν οἱ μελλοντικὲς ἐνέργειες τοῦ Δ.Σ. Στὴν συνέχεια ἀναφέρθηκε στὴν βάσει τοῦ Ν.Δ. 795)1970 τροποποίηση τοῦ Καταστατικοῦ καὶ στὶς κυριώτερες μεταβολὲς τῶν διατάξεών του (βλ. γι' αὐτὲς στὸ τεῦχος 56 τοῦ Ἑραριστῆ). Ἀκολούθως παρουσίασε ἀναλυτικὰ τὰ ἔσοδα τοῦ Ὁμίλου στὴν διετία 1971 - 72 ἀπὸ συνδρομές, πωλήσεις τῶν ἐκδόσεων καὶ ἐπιχορηγήσεις, μνημονεύοντας ιδιαίτερα τὴν ἀγορὰ ἀντιτύπων ἀπὸ τὸν Σύλλογο πρὸς διάδοσιν τῶν Ἑλληνικῶν Γραμμάτων καὶ τὸ Ἴδρυμα Ἑθνικῆς Τραπέζης, καθὼς καὶ τὶς ἐπιχορηγήσεις τοῦ Ὑπουργείου Πολιτισμοῦ καὶ Ἐπι-